

”UPPVÄXTPLACERINGAR” – gråzon eller frizon för barnets bästa?*

av Allison Östlund, Håkan Gustafsson och Sebastian Wejedal

Jur. dr samt universitetsadjunkt vid Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Professor i allmän rättslära vid Avdelningen för juridik, Handelshögskolan vid Karlstads universitet

Universitetslektor i processrätt vid Juridiska institutionen, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

1. Inledning

Det medialt uppmärksammade och tragiska fallet ”Lilla hjärtat” – som slutade med att en tidigare tvångsomhändertagen flicka påträffades död hos sina biologiska föräldrar – har varit föremål för efterföljande granskning,¹ och även utmynnat i reformer.² En aspekt av fallet har dock inte uppmärksamats tidigare: fenomenet ”uppväxtplaceringar”.

I efterhand har det framkommit att familjehemmet, hos vilka Lilla hjärtat varit placerad sedan ung ålder, hade uppfattat placeringen som permanent; även om några formella garantier inte lämnades fick familjehemsföräldrarna veta att det i praktiken inte skulle bli aktuellt för flickan att återförenas med sina föräldrar. I massmedia beskrevs familjehemsföräldrarnas uppfattning enligt följande:

A och B hade god koll på att en familjehemsplacering inte kan tas för given över tid. Men i C:s fall var omständigheterna så graverande att socialtjänsten bedömde att flickan skulle få växa upp hos dem. Hennes placering var skyddad av sekretess där det främsta hotet var den biologiska pappan.

– De sa att det var frågan om en uppväxtplacering, säger A.

Men så skulle det inte bli.

Strax före C:s tvåårsdag överklagade de biologiska föräldrarna familjehemsplaceringen.³

B och hela hennes familj var både glada och stolta över den nya lilla familjemedlemmen.

– Hon var så efterlängtd och blev storasystrarnas älskling, säger B och skakar på huvudet. Som familjehem har man aldrig några garantier för hur länge ett barn får stanna, men

* Artikeln har *peer review*-granskats. Publicerat inom ramen för det av VR för åren 2020–22 finansierade projektet ”Hotel California – Om inläsningseffekter vid upphörande av vård enligt LVU”. Studien har godkänts av Etikprövningsmyndigheten, dnr 2021-00666.

¹ IVO 2020-10-13, beslut dnr 3.7.1-46629/2020-1, av oss kommenterat i Allison Östlund, Sebastian Wejedal & Håkan Gustafsson, ”IVO:s granskning av Lilla hjärtat – quo vadis?”, Juridisk Tidskrift (4) 2020–21 s. 659 ff.

² 13 § LVU (1990:52, jfr SFS 2020:1259).

³ *Aftonbladet* den 10 mars 2020.

allt tydde på att det handlade om en uppväxtplacering. Vi trodde att hon skulle få bo hos oss tills hon blev vuxen och att hon skulle se oss som sin riktiga familj.⁴

Den som söker i mediearkiven inser snabbt att Lilla hjärtat inte är ett unikt fall – tvärtom finns det rikligt med historier om familjehemsföräldrar som på liknande sätt blivit utlovade vad som i rapporteringen omtalas som ”uppväxtplaceringar”.⁵

I denna artikel använder vi begreppet uppväxtplacering för att beskriva en praktik vid omhändertaganden av barn, som innebär att socialtjänsten betraktar en familjehemsplacering som permanent, dvs. där en hemflytt till de biologiska föräldrarna aldrig förväntas bli aktuell. Vi avser att återkomma till och närmare precisera detta begrepp i *avsnitt 2*. Redan här bör dock framhållas att en familjehemsplacering – och därmed också en uppväxtplacering – kan ske antingen med samtycke från de biologiska föräldrarna enligt reglerna i socialtjänstlagen (2001:435), SoL, eller med tvång enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.⁶ Vi lägger här fokus på LVU-placerade barn.

1.1 Problem, syfte och disposition

Fenomenet ”uppväxtplaceringar” är inte reglerat i lag och har heller inte uppmärksammats i rättsvetenskaplig forskning.⁷ Syftet med denna artikel är därmed att dels synliggöra, dels problematisera en juridisk gråzon eller, om man så vill, en frizon inom vilken socialtjänsten verkar. Som kommer att utvecklas i det följande går det att se både nackdelar och fördelar – eller risker och möjligheter – med denna informella socialtjänstpraktik.

Å ena sidan kan det anses svärförenligt med den *återföreningsprincip* som ligger till grund för tvångsvården av barn, att socialtjänsten redan i samband med att vården inleds – eller medan vården pågår – beslutar att *inte* verka för en återförening mellan barnet och dess föräldrar.⁸ Om vårdnadshavar-

⁴ *MåBra* den 26 augusti 2020.

⁵ Se t.ex. *Expressen* den 1 augusti 2016.

⁶ Se 6 kap. 1 § SoL och jfr 10–13 §§ LVU samt vidare avsnitt 2.1 nedan.

⁷ Inom rättsvetenskaplig litteratur saknas fördjupade studier även om fenomenet ibland nämns eller kommenteras, se exv. Östlund, Wejedal & Gustafsson, JT 2020–21 s. 664 och Eskil Nord, ”Från högsta förvaltningsdomstolen, juni–augusti 2017”, Förvaltningsrättslig Tidskrift (4) 2017 s. 555. Inom socialt arbete uppmärksammas problematiken tydligare bland studentuppsatser än i publicerad forskning.

⁸ RÅ 2001 not. 107, prop. 1979/80:1 s. 501, prop. 1989/90:28 s. 73, prop. 2002/03:53 s. 84, SOU 2015:71 s. 573 ff. samt Socialstyrelsen, LVU – Handbok för socialtjänsten, 2020:a s. 35 och Socialstyrelsen, Barn i familjehem – umgänge med föräldrar och andra närstående, 2020:b s. 40 och 254 f. Se även avsnitt 3.3 i denna artikel.

nas problematik bedöms vara både allvarlig och bestående kan dock, å andra sidan, den motstående *kontinuitetsprincipen* motivera att socialtjänsten söker åstadkomma en för barnet stabil och varaktig lösning.⁹

Både återförenings- och kontinuitetsprincipen kan härledas ur den övergripande principen om barnets bästa.¹⁰ Det är alltså inte givet att intresset av återförening i alla lägen går före intresset av kontinuitet. På senare år tycks snarare kontinuitetsprincipen ha tillmätts allt större vikt i reformer av LVU, särskilt efter Lilla hjärtat-tragedin.¹¹ I det lagstiftningspaket som går under benämningen ”Lex Lilla hjärtat” yttrar sig detta på flera sätt, t.ex. genom en skärpning av förutsättningarna för vårdens upphörande, en förstärkt skyldighet för socialnämnden att överväga flyttningsförbud samt en utvidgning av dess befogenheter i förhållande till vårdnadshavare.¹² Denna tyngdpunktsförskjutning – från återförening mot kontinuitet – innebär att tröskeln ut ur LVU successivt höjs,¹³ vilket i den rättspolitiska debatten anses medföra en förstärkning av barnets bästa.¹⁴ Som utvecklas nedan kan emellertid Europadomstolens praxis betraktas som en motvikt, genom sin betoning av återförening som en del av rätten till familjeliv.¹⁵

Mot bakgrund av den skisserade intressekonflikten mellan återförening och kontinuitet kommer vi i denna artikel att belysa fenomenet uppväxtplaceringar, med fokus på tvångsvårdade barn. Detta gör vi genom att följa LVU-processens kronologi, från beredande till upphörande av vård och efterföljande stadier, för att under vart och ett av dessa försöka förstå hur fenome-

⁹ Se vidare SOU 2009:68 s. 509.

¹⁰ SOU 2015:71 s. 570, jfr Håkan Gustafsson, Sebastian Wejedal & Allison Östlund, ”’Lex Lilla hjärtat’ – Om rättsprocesserna och den politiska pendeln”, Förvaltningsrättslig Tidskrift (4) 2020 s. 699 ff.

¹¹ Denna utveckling påbörjades dock redan innan Lilla hjärtat-fallet uppmärksammades, se t.ex. SOU 2009:68 s. 509 f.

¹² Ds 2021:7. Se även de ändringar av LVU som genomförts genom SFS 2020:352 och SFS 2020:1259.

¹³ Denna problematik behandlas i Håkan Gustafsson, Sebastian Wejedal & Allison Östlund, ”LVU – lång väg ut? Del I”, Nordisk Socialrättslig Tidskrift (25–26) 2020 s. 37 ff. och Håkan Gustafsson, Sebastian Wejedal & Allison Östlund, ”LVU – på villovägar? Del II”, Nordisk Socialrättslig Tidskrift (27–28) 2021 s. 47 ff.

¹⁴ Socialdepartementet, Utredningen om Lex Lilla hjärtat, presenterade förslag den 10 mars 2021, <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/03/utredningen-om-lex-lilla-hjartat-presenterade-forslag/> (hämtad 2021-09-02).

¹⁵ Se M.L. mot Norge (64639/16) den 22 december 2020 (brott mot återföreningsmålet), Hernehult mot Norge (14652/16) den 10 mars 2020 (brott mot umgängesrätten och bristande motivering av ingripande), Pedersen och andra mot Norge (39710/15), den 10 mars 2020 (tvångs-adoption), A.S. mot Norge (60371/15) den 17 december 2019 (kritik mot uppväxtplacering), Abdi Ibrahim mot Norge (15379/16) den 17 december 2019 (undermåligt beslutsfattande inför separation av föräldrar och barn), K.O. och V.M. mot Norge (35808/16), den 19 november 2019 (uppväxtplacering utan beaktande av barnets bästa).

net uppväxtplacering förhåller sig till gällande lagstiftning och rättsprinciper. Bland annat inställer sig följande frågor: Medger regelverket att familjehemsföräldrar "utlovas" en uppväxtplacering? Vilka möjligheter har vårdnadshavare att invända mot en sådan placering? Påverkar det socialtjänstens skyldighet att verka för att tvångsvårdade barn upprätthåller en relation till sina vårdnadshavare, när vården inte syftar till återförening? Har domstolarna något inflytande över frågan? Genom att diskutera frågor av detta slag vill vi lägga grunden för en bredare förståelse av uppväxtplaceringar som fenomen: Har vi att göra med en nödvändig *frizon* inom ramen för socialtjänstens arbete, som bör lämnas oreglerad? Eller har vi snarare identifierat en problematisk *gråzon*, som bör bli föremål för reglering?

Givet att uppväxtplaceringar inte är reglerade i lag är det, menar vi, inte tillräckligt att utforska rättsläget som sådant. Istället kommer vi att integrera rättsligt material med empiriskt material bestående av intervjuutdrag. Genom att återge röster från verkligheten, närmare bestämt från tre professioner med erfarenhet av LVU-mål – domare, offentliga biträden och socialsekreterare – vill vi synliggöra en praktik som annars förblivit dold.

Artikeln är disponerad som följer. Efter några metodologiska klargöranden lämnas i *avsnitt 2* en utförligare beskrivning av fenomenet uppväxtplaceringar, med utgångspunkt i offentliga dokument, men som också är förankrad i verkligheten genom våra intervjusvar. I *avsnitt 3* beskrivs hur uppväxtplaceringar förhåller sig till LVU-processens olika steg, från det att barnet bereds vård tills dess att vården upphör. I *avsnitt 4* fördjupas tre teman som framstod som särskilt kontroversiella under intervjuerna: myndighetsdiskretion, transparens och regleringsbehov. Avslutningsvis kontrasteras, i *avsnitt 5*, uppväxtplaceringars nackdelar och fördelar i ljuset av barnets bästa (i vid mening).

1.2 Metod och material

Inom det pågående forskningsprojektet *Hotel California – Om inläsnings effekter vid upphörande av vård enligt LVU* har vi genomfört djupintervjuer med ett strategiskt kriterieurval,¹⁶ av sammanlagt 15 intervjupersoner¹⁷ som

¹⁶ Catherine Marshall & Gretchen Rossman, *Designing Qualitative Research*, Thousand Oaks: Californien, 2010 s. 111.

¹⁷ Vid 12 intervjuer hade teman och resonemang börjat återkomma enligt ett mönster, och vi bedömde att teoretisk mättnad nåtts, se exv. Julia Carlsson & Vanja Carlsson, "Intervjuer", i Carina Abrahamson & Björn Rombach, *Andra hjälpen*, 2010 s. 101, samt Rolf Solli, "Kvalitativa sekundärmaterial", a.a. s. 133.

arbetar eller har arbetat med LVU-mål.¹⁸ Dels har vi intervjuat rådmän¹⁹ i förvaltningsrätt för att ta del av domarperspektivet på LVU-processens olika steg; dels socialsekreterare²⁰ och offentliga biträden²¹ i LVU-mål för att erhålla ett kompletterande partsperspektiv.

Intervjuerna var av blandad respondent- och informantkaraktär,²² och utgick från en i förväg upprättad intervjuguide som var gemensam för de olika respondentkategorierna, men som också medgav flexibilitet för uppföljande frågor relaterade till aktörernas särskilda erfarenheter. Intervjustudien har genomförts i syfte att få tillgång till intervjupersonernas uppfattningar om hur LVU-processens olika stadier förhåller sig till varandra och sitt rättsliga ramverk.²³

Intervjuerna följde en tredelad struktur med utrymme för fördjupning i särskilda teman.²⁴ Frågan om uppväxtplacering kom upp som ett undertema i förståelsen av anknytning och kontinuitet relativt återföreningsintresset. Detta skedde, i de första intervjuerna, utan att intervjuguiden inkluderade någon fråga om uppväxtplaceringar. Tämigen omgående aktualiserades dock problematiken av respondenterna själva som ett angeläget tema.²⁵ Frågor om uppväxtplaceringar inkluderades därefter i intervjuguiden.²⁶ Så gott som alla respondenter har därmed berättat om sina erfarenheter av och syn på uppväxtplaceringar.

¹⁸ Uppsökandet av intervjupersoner har skett efter snöbollsmetoden, se Marshall & Rossman 2010 s. 111 och Alan Bryman, Samhällsvetenskapliga metoder, 2002. Detta har inneburit en viss tyngdpunkt på personer verksamma i Göteborgsregionen. Flera respondenter var dock verksamma i Stockholm och Malmö, vilket gav urvalet en förhållandevis god geografisk spridning till åtminstone storstadsregionerna. Ett antal respondenter hade också erfarenhet av att arbeta i hela Sverige.

¹⁹ Denna grupp betecknas nedan *domare* (A/B/C/osv.).

²⁰ Denna grupp betecknas nedan *socialsekreterare* (A/B/C/osv.), men det ska noteras att olika kommuner har olika organisation och använder olika benämningar; exv. talas det ibland om ”barnsekreterare” och/eller ”familjehemssekreterare”. Samtliga respondenter i denna kategori var dock socionomer i grunden och hade erfarenhet av att arbeta inom socialtjänsten med tvångsvård av barn.

²¹ Denna grupp betecknas nedan *biträde* (A/B/C/osv.). Respondenterna i denna kategori var företrädesvis advokater, men också en biträdande jurist – alla dock med mångårig erfarenhet av att företräda barn och föräldrar i tvångsvårdsmål.

²² Peter Esaiasson et al., Metodpraktikan, 2007 s. 258 f.

²³ Huvudfokus för *Hotel California* avser tillämpningen av LVU:s vårdrekvisit och huruvida förskjutningar kan urskiljas mellan inledande- och upphörandestadiet.

²⁴ Nämligen de tre övergripande perspektiv för vilka *Hotel California* erhållit finansiering: processrättsliga, institutionella och normativa perspektiv.

²⁵ Temat uppväxtplaceringar var vid tidpunkten för utförandet av intervjuerna högaktuell på grund av att Lilla hjärtat-fallet var närvarande i såväl intervjupersoners som intervjuarnas medvetande.

²⁶ Om abduktiv metod, se Mats Alvesson & Kaj Sköldberg, Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod, 2008 s. 55–56.

2. Företeelsen uppväxtplaceringar

Som framgått inledningsvis finns inte begreppet ”uppväxtplacering” i lagstiftningen, och följaktligen fattas aldrig några formella beslut om sådana placeringar. Istället kan fenomenet bäst beskrivas som en informell socialtjänstpraktik. Begreppet används dock av olika myndigheter i mer eller mindre officiella dokument – i en informationstext från en kommun kan man exempelvis läsa följande:

Det finns framförallt två lagar som styr en placering av ett barn i ett hem utanför det egna:

Socialtjänstlagen (SoL), SFS 2001:453: Vid en placering med stöd av socialtjänstlagen måste föräldrarna antingen själva begära placeringen eller lämna samtycke till den.

Lagen om vård av unga (LVU), SFS 1990:52: Om det inte går att arbeta sig fram till frivilliga lösningar, kan placering av barn och ungdomar göras med stöd av LVU.

En placering kan vara tillfällig eller en uppväxtplacering.²⁷

Genom att kontrasteras mot en tillfällig placering fångar citatet ovan att en uppväxtplacering är avsedd att vara bestående. Vidare framgår att barn kan placeras i ett familjehem antingen med samtycke från de biologiska föräldrarna (enligt reglerna i SoL) eller med tvång (enligt LVU).²⁸ I förlängningen innebär detta att också en uppväxtplacering kan ske med eller mot de biologiska föräldrarnas vilja, beroende på vilken lagstiftning som familjehemsplaceringen i sin tur grundas på.

2.1 Frivillighet eller tvång?

Att ett barn uppväxtplaceras med grund i SoL kan bero på att föräldrarna själva saknar intresse av att ha barnet boende hos sig, eller har insikt i sin problematik och därför instämmer i socialtjänstens bedömning att detta inte är lämpligt.²⁹ I andra fall, när vården grundas på LVU, motsätter sig föräldrarna en placering utanför det egna hemmet och vill återförenas med sina barn, men socialtjänsten bedömer att deras problematik är så allvarlig att en hemflytt inte är realistisk – ens på sikt. Detta kan t.ex. bero på att föräldrarna har omfattande missbruksproblem, lider av svår psykisk ohälsa eller har funktionsvariationer som omöjliggör adekvat omvårdnad om ett barn.³⁰

²⁷ Örkelljunga kommun, *Information till familjehem*, <https://www.orkelljunga.se/download/18.17d9216f16b8fe7bbb75a942/1563177543285/Familjehem.pdf> (hämtad 2021-08-23).

²⁸ 6 kap. 1 § SoL, 10–13 §§ LVU.

²⁹ Jfr 6 kap. 1 § fjärde stycket SoL.

³⁰ Ang. grunderna för tvångsvård, se avsnitt 3.1 nedan. Ang. överrepresentation av vårdnadshavare med funktionsvariationer, se Katarina Alexius & Anna Hollander, ”Care assessments concerning

Mellan ovanstående två scenarier föreligger inte vattentäta skott. Vad som inledningsvis är en frivillig familjehemsplacering kan med tiden övergå i tvångsvård, t.ex. om de biologiska föräldrarna ändrar sig och vill ta hem sitt barn på ett sätt som innebär risker för barnet.³¹ Omvänt kan en placering som inleds genom tvång senare ges i frivilliga former, om föräldrarna börjar samtycka till vård utanför det egna hemmet.³² Och slutligen finns det gråzoner, t.ex. när de biologiska föräldrarna i och för sig samtycker men inte betraktas som tillförlitliga. Det sagda kan illustreras med ett exempel från intervjustudien, där en socialsekreterare uttryckte följande:

– Vi har haft en kille som [...] var uppväxtplacerad men där var mamman också med på att det skulle vara så, men han var LVU-ad under hela uppväxten, för både mammans och hans säkerhet om mamman skulle få för sig mitt i ett rus att hon skulle hämta honom. Det hände i och för sig aldrig, men det var en försäkran som mamman förstod. Så det var ett ganska lätt fall av uppväxtplacering där föräldern är med på det. Det finns ju även andra såklart, när de inte är med på det, men där de har så stor bristande omsorgsförmåga, att man ser inte att det ska kunna bli så pass mycket bättre att de ska kunna ta hand om ett barn. Där har jag också haft en uppväxtplacering. (*Socialsekreterare A*)

Med reservation för att gränsen mellan frivillighet och tvång således kan framstå som något flytande, fokuserar vi i det följande på barn som uppväxtplaceras utan föräldrarnas samtycke.

2.2 En oreglerad socialtjänstpraktik

Trots att begreppet ”uppväxtplacering” inte existerar i lagstiftningen används det som sagt i officiella dokument. I två skrifter från 2020 redogör t.ex. Socialstyrelsen för frågan om uppväxtplaceringar, vilket då sker i anslutning till frågan om de biologiska föräldrarnas umgänge.³³ I *LVU – Handbok för socialtjänsten* refereras det på följande sätt:

Av [HFD 2017 ref. 40] framgår att behovet av umgänge kan se annorlunda ut om ett barn ska vara placerat under hela sin uppväxttid. Utgångspunkten är fortfarande att barnet har behov av umgänge, men om det saknas en målsättning om att barnet så småningom ska kunna återförenas med föräldrarna kan detta påverka intensiteten i och formerna för umgänget. Uppväxtplaceringar kommer främst i fråga när föräldrarna har problem av allvarligt slag som påverkar umgänget med barnen, vilket i dessa fall även är av betydelse för

involuntary removal of children from intellectually disabled parents”, *Journal of Social Welfare and Family Law* (3) 2014 s. 295 ff.

³¹ I en sådan situation kan också beslut fattas om ett överbryggande s.k. flyttningsförbud, se 24 § LVU och vidare HFD 2011 ref. 13.

³² Frivilliga lösningar ska alltid sökas i första hand, jfr 1 § första stycket LVU.

³³ Se 14 § LVU.

utformningen av umgänget. Barnets behov av att på lång sikt ha en levande och kontinuerlig kontakt med föräldrarna måste då vägas mot om umgänget på kort sikt kan skada syftet med vården. Avvägningen kan enligt HFD innebära att en begränsning av umgänget bedöms vara till barnets bästa.³⁴

Likartade beskrivningar återfinns i Socialstyrelsens skrift *Barn i familjehem – umgänge med föräldrar och andra närstående*.³⁵

I det av Socialstyrelsen refererade avgörandet från HFD hade frågan om uppväxtplacering varit föremål för diskussion i förvaltningsrätten, där socialnämnden hade motiverat en umgängesbegränsning med hänvisning till att umgänget i det aktuella fallet *inte* syftade till att möjliggöra en hemflytt:

Nämnden uppger att planeringen är att barnens placeringar ska vara uppväxtplaceringar. Därför syftar inte umgängen till en hemtagning, utan till att barnen och [NN] ska ha en kontakt.

Förvaltningsrätten konstaterade att:

Även om planeringen är att placeringen av barnen ska vara s.k. uppväxtplaceringar, finner förvaltningsrätten att umgänget ändå bör ske med en viss kontinuitet.³⁶

I sin dom kom även HFD att förhålla sig till att de aktuella barnen var uppväxtplacerade:

Även när det är fråga om uppväxtplaceringar är dock utgångspunkten att barnet har ett behov av umgänge med sina föräldrar. [...] Av betydelse för utformningen av umgänget i dessa fall är också att uppväxtplaceringar främst kommer i fråga då föräldrarna har problem av allvarligt slag som påverkar umgänget med barnen.

Dessa utdrag illustrerar att inte heller förvaltningsdomstolarna är främmande för att använda begreppet ”uppväxtplacering”, underförstått för sådana situationer då det, med HFD:s ord, ”inte finns en målsättning om att barnet så småningom ska kunna återförenas med föräldrarna”.³⁷ Någon egentlig domstolsprövning av denna ”målsättning” sker dock inte, vilket är naturligt givet att det aldrig fattas några formella beslut om uppväxtplaceringar som kan överklagas till domstol. Precis som i Socialstyrelsens handböcker diskuterades istället frågan i anslutning till de biologiska föräldrarnas umgänge; vad som överklagades i HFD 2017 ref. 40 var socialnämndens beslut om umgänges-

³⁴ Socialstyrelsen 2020:a s. 168.

³⁵ Socialstyrelsen 2020:b s. 46.

³⁶ Förvaltningsrätten i Stockholm, mål nr 5352-16.

³⁷ HFD 2017 ref. 40.

begränsningar.³⁸ Som framgår av HFD:s domskäl är dock frågorna sammankopplade, såtillvida att uppväxtplaceringar i första hand aktualiseras i fall där föräldrarnas problematik är av sådan karaktär, att den också omöjliggör eller i vart fall kraftigt försvårar ett umgänge.

Samtliga respondenter i vår intervjustudie kände till och kunde resonera kring begreppet ”uppväxtplaceringar” som just en praktik. En socialsekreterare uttryckte det så här:

– Ja, min upplevelse är att vi, det är en sak som är i praktiken, att man i kontoret pratar om att det här barnet kommer aldrig kunna flytta hem. Ja, jag skulle väl nog vilja säga att, hittills har vi inte riktigt haft fel i det. Men jo, så jag känner till det ganska väl faktiskt. (*Socialsekreterare D*)

Ordet ”uppväxtplacering” används dock sällan i utredningar och formaliseras inte genom beslut, utan verkar ibland vara något som kan behöva utläsas mellan raderna. Av intervjuvärdens framgick nämligen att fenomenet omgärdas av en sorts tabu: ”Ja, det är tabu, absolut, vill du att jag ska utveckla varför det är tabu?”, frågade ett biträde under våra intervjuer, och fortsatte sedan:

– Då pratar man ju liksom lite informellt eller så, internt inom socialtjänsten, för det är det det är frågan om. De här sakerna vill man ogärna sätta på pränt vare sig i utredningar eller journalanteckningar – om uppväxtplaceringar, långsiktiga placeringar. Anledningen till att det här blir tabubelagt är ju att det rimmar ganska illa med [...] att man på eget initiativ ska bestämma att vården ska upphöra när den inte behövs längre och man ska överväga den var sjätte månad och så och så, och principen också om att vård enligt LVU ska syfta till en återförening. Det står ju helt stick och stäv med den principen. Anledningen till att det här blir känsligt är att man kan inte gärna sitta i en domstol och säga ”nämen, det här är en uppväxtplacering, så vi kommer inte bemöda oss med att ens bemöta det som vårdnadshavaren säger, för vi har bestämt oss”. Man ser ju inte så objektiv ut som myndighet då, riktigt. (*Biträde D*)

Det framgick också tydligt att aktörerna, utifrån sina skilda roller, såg på fenomenet med olika glasögon – som en mer eller mindre acceptabel praktik. Socialsekreterarna kunde ge uttryck för att de i och för sig, i formell mening, uppfattade att det gick emot lagstiftningen att resonera i termer av uppväxtplaceringar – åtminstone i tvångsvårdskontexten – men att det i praktiken är omöjligt eller olämpligt att arbeta för en återförening i alla ärenden:

– Det är väl ett uttryck som vi kanske använder i socialtjänsten så. Man kan ju inte säga med en gång att det här är en uppväxtplacering, för det får vi ju inte göra, vi måste ju jobba för att barnen ska komma hem igen och desto mer i början av en placering. Men i vissa fall

³⁸ Se 41 § första stycket 3 LVU.

så kan man ju ändå använda... det. Och jag har ju faktiskt använt det i domstolen också i något ärende, eftersom det handlar om flera barn som har blivit torterade nästintill av sina föräldrar, och då kan jag säga att de barnen ska aldrig mer komma hem. Det har jag ju liksom sagt även i domstolen så, och det är ingen som har reagerat på det. Men ja, man får väl inte säga så egentligen kanske. (*Socialsekreterare B*)

Biträdena var, kanske inte så förvånande, mer kritiska till denna praktik:

– Då är frågan, är det detta som är syftet med lagstiftningen – att vi ska sno barn? Jag tycker det är skrämmande. Och jag tror att socialnämnden har en sån enorm makt när det gäller det här. Lagstiftningen når inte fram liksom. De har så många instrument för att få igenom det här. (*Biträde E*)

Citaten fångar flera teman och problem som kommer fördjupas i *avsnitt 3–4*, inte minst socialtjänstens ansvar att kontinuerligt överväga/pröva om vården behövs och arbeta med återförening som mål, samt vilken makt som rymms inom detta ansvar. Vi avser dock även att knyta an till den motstående frågan om återförening *alltid* är en lämplig målbild, eller om avsteg från återföreningsprincipen i vissa situationer kan vara påkallade. Dessförinnan förtydligas dock förutsättningarna under vilka en uppväxtplacering i praktiken verkar bli aktuell.

2.3 I vilka situationer aktualiseras en uppväxtplacering?

Baserat på vad som framkom under intervjuerna är vårt intryck att det framförallt är yngre barn som uppväxtplaceras i situationer då socialtjänsten från början – inte sällan redan på BB – gör bedömningen att föräldrarnas problematik är bestående. Som ett biträde uttryckte det:

– Jag har sett så otroligt många gånger där man ser i vårdplanen när barnen omhändertas, när de är väldigt små eller direkt på BB: det är en uppväxtplacering skriver man direkt. Och då har man ju dömt ut föräldrarna kanske efter en vecka på BB. Jag tycker att det är en otäck utveckling. (*Biträde E*)

Av intervjusvaren framgick dock att en tvångsplacering också kan få karaktären av en uppväxtplacering efter viss tid, t.ex. i situationer där socialtjänsten initialt har verkat för återförening, men sedan gett upp denna ambition av något skäl. Ett biträde uttryckte detta på följande sätt:

– Det har börjat glunkas i kulisserna om den termen, man börjar prata om uppväxtplacering. Det handlar då om att, som jag förstått det, som att det egentligen blir den punkten som socialtjänsten inte längre verkar för att barnen ska hem igen.

– Men då är det för dig barn som har varit placerade under lång tid – det har aldrig sagts så från början?

– Nej, aldrig från början. (*Biträde C*)

Flera biträden förtydligade också att det inte alls bara är spädbarn som uppväxtplaceras:

– [D]et kan också vara tolvåringar eller sådär, alltså, helt klart. (*Biträde A*)

– [D]e har varit strax under tonåren eller i unga tonår. (*Biträde C*)

Sammanfattningsvis får termen ”uppväxtplacering” förstås som ett dynamiskt koncept; vad det i grund och botten handlar om är en *inställning hos socialtjänsten* att en återförening med föräldrarna inte är ett realistiskt mål att arbeta mot. Ibland framstår detta som uppenbart från början (redan då barnet bereds vård); ibland i ett senare skede (under vårdtiden). Oavsett vid vilken tidpunkt en placering börjar betraktas som permanent får dock denna inställning praktisk – och därmed också rättslig – betydelse, genom att påverka socialtjänstens arbetssätt. Detta kommer vi att utveckla i nästa avsnitt, i relation till LVU-processens olika stadier.

3. Kronologisk genomlysning

Vi har hittills redogjort för hur förvaltningsmyndigheter, domstolar och våra respondenter förhåller sig till uppväxtplaceringar som begrepp och fenomen. I detta avsnitt ska vi, utifrån LVU-processens steg, spåra uppväxtplaceringarnas förankring i eller relation till rättskällorna. I *avsnitt 3.1* beskrivs förutsättningarna för vårdens inledande, samt i vad mån vårdplanen – och därmed planen om en uppväxtplacering – ryms inom domstolens prövning vid beredande av vård. I *avsnitt 3.2* övervägs hur beslut som fattas under placeringens gång – i synnerhet avseende umgänget med föräldrarna – påverkas av att återförening inte anses vara ett realistiskt mål att sikta på. I *avsnitt 3.3* diskuteras bland annat den vårdnadsöverflyttning som alltid verkar finnas vid horisonten när ett barn uppväxtplaceras.

3.1 Inledande av vård: vårdplanen och prövningsramen

Ett barn som utsätts eller utsätter sig självt för allvarliga risker kan bli föremål för tvångsvård, förutsatt att (såsom beskrivits i *avsnitt 2.1* ovan) erforderligt samtycke till frivillig vård inte kan inhämtas från vårdnadshavarna och/eller barnet.³⁹ Ett beslut om tvångsvård fattas av förvaltningsrätt på ansökan

³⁹ 1–3 §§ LVU.

av socialnämnden.⁴⁰ Ett omhändertagande inleds dock inte sällan genom att socialtjänsten först beslutar om ett omedelbart omhändertagande, som istället underställs domstol inom viss tid.⁴¹

I fall där barns eget beteende (t.ex. missbruk) föranleder en påtaglig risk för att barnet skadas prövas vårdbehovet mot 3 § LVU. Denna vårdgrund aktualiseras i huvudsak för äldre barn och brukar föranleda en placering på hem för vård och boende (HVB). I denna artikel bortser vi från dessa s.k. ”beteendefall”.

I de s.k. ”miljöfallen” relateras istället risken till vårdnadshavarna och den hemmiljö dessa erbjuder. I bedömningen blir det då naturligt att beakta barnets ålder och problematikens allvar. Yngre barn blir oftare föremål för ett omhändertagande enligt 2 § LVU, vilket kan föranleda placering i s.k. familjehem.⁴² Det är denna kategori som vi fokuserar på här.

Baserat på intervjuvarna verkar uppväxtplaceringar vanligen beslutas vid omhändertaganden av barn i späda ålder, där föräldrarna – såsom en respondent uttryckte saken – är ”livsstilsmissbrukare eller har supersvåra funktionsnedsättningar eller liksom bestående men som gör att de inte ens på sikt kommer att nå upp till en situation eller en förmåga där deras barn inte behöver vara placerade”.⁴³ Vikten av att inte alltför tidigt ”diskvalificera” föräldrar framhölls dock av flera respondenter, t.ex. (av ett biträde) så här:

– Det känns som en skrämmande utveckling om vi har en lagstiftning där vi tar ett barn från BB där en förälder har en psykos och säger [till familjehemmet] att ”här får du det här barnet”. ”Det får växa upp hos dig”, säger man efter en vecka eller två. Då har man ju diskvalificerat den personen som förälder, som kanske behöver lite mer tid eller kanske har en funktionsnedsättning eller något annat. Så kan man inte göra, jag blir jättebekymrad när jag ser den här skrivelsen med uppväxtplacering, utan att man faktiskt har provat den här föräldern, vilka insatser som behövs. (*Biträde E*)

Som kommer att utvecklas nedan har domstolen mycket lite att säga till om när det gäller utformningen av beslutad tvångsvård. Att socialtjänsten har för avsikt att uppväxtplacera ett barn är alltså ingenting en förvaltningsdomstol kan hindra. Ändå framhöll vissa domare vikten av att inte förhålla sig till tvångsvård som en permanent åtgärd redan då vården inleds:

⁴⁰ 4 § LVU.

⁴¹ 6 § LVU. I dessa fall ska en sannolikhetsbedömning göras huruvida barnet på sikt kommer att behöva vårdas utanför hemmet, dvs. en provisorisk bedömning mot LVU:s vårdrekvisit, se 8 § LVU.

⁴² Det finns emellertid inget rättsligt hinder mot att barn som placerats enligt 2 § LVU placeras på s.k. HVB-hem, dvs. en institution.

⁴³ Intervju, *Biträde D*.

– Man kan tro att det blir fråga om en uppväxtplacering för att man ser svåra missförhållanden som är svåra att åtgärda, men det går aldrig att fastställa från början att det skulle vara en uppväxtplacering. (*Domare A*)

Vad förvaltningsdomstolen formellt har att pröva vid en ansökan om beredande av vård är dock endast om vårdrekvisiten är uppfyllda *vid tidpunkten för domstolens prövning*. Om förutsättningarna för tvångsvård är uppfyllda har domstolen inget annat val än att bevilja ansökan, medan utformningen av vården, såsom den kommer till uttryck i den s.k. vårdplanen, ligger utanför domstolens kontroll.⁴⁴ I våra intervjuer framkom att domarna som utgångspunkt är måna om att respektera denna rågång:

– Vi aktar oss noga för att bli både moraliserande eller glida på vår roll här. För det kan nog bli lite galet om, här får man ha tungan väldigt rätt i munnen, om man ska ge sig in... För man är inne och glider på ett område som egentligen inte är vårt. (*Domare B*)

Att vårdplanen ligger utanför domstolarnas kontroll var vissa biträden kritiska till:

– De petar ju inte i vårdplanen, de har inga synpunkter. Vårdplanen är också ett sådant där *carte blanche* för socialförvaltningen. Ingenting får ändras av det som står i vårdplanen, den ligger fast och ser ut som den gör. Det kan man ju fundera över det teoretiska och rimliga i. (*Biträde A*)

Det aktuella biträdet kunde ibland opponera sig när det kunde misstänkas att socialtjänsten såg framför sig en uppväxtplacering, för att åtminstone få en markering från domstolen att socialtjänsten faktiskt måste verka för en återförening, t.ex. genom att ordna ett umgänge:

– Jag vet att jag har biträtt barn där jag har, i den situationen där jag ändå känner mig hyfsat fri och ändå vet att alla lyssnar på vad jag säger, att jag kan säga till socialförvaltningen ”skärp er, se till att det blir umgänge, se till att alltså lös det här, ansvaret är erat”. Och kanske ett tiotal gånger så har det hänt att domstolarna faktiskt har skrivit detta och att det har haft betydelse. Men då vill det ju till dels att saker är ganska uppenbara och dels att det är en modig domare. (*Biträde A*)

Också vissa domare ansåg att svåra problem kunde uppstå, när vårdrekvisiten i och för sig var uppfyllda vid tidpunkten för prövningen, men intrycket var att familjen med rätt stöd från socialtjänsten borde kunna återförenas på sikt.

⁴⁴ Detta beror på att domstolens prövning i samband med både beredande av vård och fortsatt vård utgår från tillämpliga lagbestämmelser gällande vården och dess upphörande (1–3, 13 och 21 §§ LVU), innebärande att prövningen huvudsakligen sker mot vårdrekvisiten och inte innefattar vårdens utformning. Se vidare Gustafsson, Wejedal & Östlund, NST 2021 s. 50 ff.

I dessa fall kunde domarna – när de fick känslan av att socialtjänsten såg framför sig en uppväxtplacering – ta sig friheten att just ”signalera” eller ”markera” mot socialtjänsten:

– Det förekommer ju skrivningar ibland i förvaltningsrätten, som jag säkert ibland i några fall har varit pappa till själv, att man ser att det kanske finns förutsättningar för föräldrarna, att det finns en styrka under ytan, och då för man väl egentligen en ganska omfattande argumentation vid förhandlingen och så vidare, att man ”åtminstone inledningsvis... att vården bör inledas med stöd av LVU” eller liknande. Det styr ju inte nämnden på något sätt, men det är ändå en signal ifrån domstolen att man uppfattat en viss styrka här att kunna ta in vissa förutsättningar, att kunna ta itu med sin problematik. (*Domare B*)

En annan domare uttryckte att de formella ramarna för domstolens prövning i och för sig var begränsande, men att det ändå kunde finnas skäl att göra vissa markeringar i domen, när en uppväxtplacering framstod som opropor­tionerlig:

– Om man då försöker uppväxtplacera ett barn från en förälder som har misslyckats lindrigt kan det hända att vi skriver något kort. Någon gång vet jag att jag hänvisade till det här EU-avgörandet⁴⁵ om att nämnden har att verka för en återgång. Jag kände att här kommer de att uppväxtplacera och det är inte alls det jag vill med att bereda vård. Jag tyckte att jag var tvungen att skriva det. Om det är tveksamt så måste vi fundera på barnets bästa, men vi inser också att bereder man ett barn LVU-vård så förlorar vi kontrollen på om det blir en uppväxtplacering eller inte, det avgör nämnden sen. Kan jag se att föräldrarna bör få en chans till bör de kanske få det. (*Domare A*)

Att vårdplanen inte prövas av domstolen vid beredande av tvångsvård innebär sammanfattningsvis att föräldrar som får sina barn tvångsvårdade, och där socialtjänsten inte har för avsikt att verka för en återförening, inte kan få denna fråga domstolsprövad. Något rättsmedel mot själva uppväxtplaceringen finns alltså inte – vad föräldrarna i bästa fall kan hoppas på är en ”markering” från domstolen, som dock inte binder socialtjänsten. Därefter är föräldrarna hänvisade till att försöka utverka ett umgänge för att därigenom, på sikt, kunna begära en hemtagning av barnen.⁴⁶ Som vi nu kommer att utveckla kan detta dock vara särskilt svårt när socialtjänsten har en helt annan målbild, nämligen att barnen *inte* ska flytta hem.

⁴⁵ Vi antar att respondenten här syftade på den serie avgöranden genom vilken Europadomstolen (ej EU-domstolen) ansåg tvångsomhändertaganden i Norge strida mot rätten till familjeliv, se not 15.

⁴⁶ Av 41 § LVU framgår vilka beslut som får överklagas till domstol, däribland beslut om umgängesbegränsningar och fortsatt tvångsvård.

3.2 Pågående vård: tidsperspektivet och umgänget

Tvångsvård är tänkt som en undantagsåtgärd och inte ett permanent skiljande av barn från sina föräldrar. Nämnden ska således verka för en återförening när de omständigheter som föranledde vården har upphört.⁴⁷ Omprövning eller övervägande av vårdens upphörande ska ske med sex månaders mellanrum,⁴⁸ vilket innebär att socialtjänsten egentligen inte har något utrymme enligt LVU att ”döma ut” en förälder för all framtid:

– Det kan ju stå i den inledande vårdplanen att det här är en uppväxtplacering och det gör ju en som biträde oerhört förbannad eftersom att vården inte, man kan inte i nuläget säga att vården ska pågå mer än högst sex månader. Och eftersom att utgångspunkten ska vara att barnen ska hem så är det ju liksom omöjligt att med full säkerhet säga redan vid denna första prövning att det inte kommer att hända någonting som gör att barnet kan flytta hem. (*Biträde A*)

Flera respondenter nämnde vårdplanens betydelse – och särskilt utformningen av umgänget – för att möjliggöra en återförening. Ett biträde påtalade att vårdplanen ska täcka in högst sex månaders vårdtid,⁴⁹ i enlighet med socialnämndens skyldighet att överväga eller ompröva vården varje halvår. Det är mot denna bakgrund man kan förstå ett biträdes reflektion över att tilltänkta uppväxtplaceringar ibland inte uttryckligen omskrivs som sådana i vårdplanen:

– Det säger man hela tiden, men det skrivs inte i motiven, det skrivs inte i utredningarna, det skrivs inte i vårdplanen ... (*Biträde B*)

Av en socialsekreterares svar framgick dock tydligt att socialtjänsten arbetar med olika sorters umgängen, och att ett glesare umgänge kan fylla en funktion även när återförening *inte* finns på kartan:

– I andra ärenden där vi tänker att barnen ska växa upp, där är ju umgänget ... det syftar till att barnen ska ha en kännedom om sitt ursprung och en kontakt med sitt ursprung. Det syftar inte till att man ska jobba för en hemgång, men allt detta måste ju vara tydligt då, så att man ändå har kommit dithän så att man kan vara tydlig med föräldrarna också. Och i de fallen där har vi ju inte ett tätt umgänge, utan det kan vara ett umgänge som är beroende på barnets ålder och vad det kan komma ihåg och så där, mindre barn kan ju inte komma ihåg så länge. Men för ett större barn kan det vara vad vi kallar ett basumgänge då fyra

⁴⁷ 21 § LVU nämner även att återförening noga ska förberedas under placeringen inför upphörandet.

⁴⁸ 13 § LVU.

⁴⁹ Intervju, *Biträde A*.

gångar om året eller så kan det finnas symbolumgänge där man inte har fysiska umgängen utan man ser på bilder och skickar meddelanden. (*Socialsekreterare B*)

Att uppväxtplaceringsformen kan påverka utformningen av umgänget på ett sätt som i sin tur kan försvåra en återförening, påtalades av flera respondenter. Ett biträde uttryckte det så här:

– Och om man dessutom har en socialnämnd som direkt tänker att "[...] det är mycket bättre om barnet får växa upp i den där familjen", då behövs det inte så mycket för att få igenom det här. Det behöver att man har ett glest umgänge en gång i månaden så kommer alltså de barnen i mycket större utsträckning bli vårdnadsöverflyttade och omhändertagna. Jag tycker att det är bekymmersamt. Därför att det inte är liksom syftet med lagen. Syftet med lagen är att gripa in för att skydda barn som far illa – inte att vi ska ta barn som har det sämre någonstans när föräldrarna fallerar och ge dem till någon annanstans där de har det bättre. (*Biträde E*)

Relationen mellan uppväxtplacering och umgängesbegränsningar kan även spåras i HFD:s praxis,⁵⁰ i vilken det inte handlar om synonymer eller skön-skrivningar utan där det i klartext uttrycks att begränsningar av umgänget fyller en praktisk funktion vid uppväxtplaceringar:

Socialnämnden har uppgett att placeringen av DD och EE i familjehem är s.k. uppväxtplaceringar, dvs. de är tänkta att pågå under barnens hela uppväxttid. FF har inte ifrågasatt att det är fråga om placeringar av det slaget. Även när det är fråga om uppväxtplaceringar är dock utgångspunkten att barnet har ett behov av umgänge med sina föräldrar. En annan sak är att den omständigheten att det inte finns en målsättning om att barnet så småningom ska kunna återförenas med föräldrarna *kan påverka intensiteten i och formerna för umgänget*. [...] Barnets behov på lång sikt av att ha en levande och kontinuerlig kontakt med föräldrarna måste då vägas mot om umgänget på kort sikt kan skada ändamålet med vården. Avvägningen kan innebära att en begränsning av umgänget bedöms vara till barnets bästa.⁵¹

3.3 Upphörande av vård: återförening eller vårdnadsöverflyttning?

Huruvida det kan vara adekvat att frånga LVU:s återföreningsprincip till förmån för barnets behov av kontinuitet, när bristerna i föräldrahemmet är av sådan allvarlig art att en återförening inom överskådlig tid framstår som utsiktslös, kommer vi att diskutera i *avsnitt 4*. En fråga som vi dessförinnan vill resa – som flera respondenter uppehöll sig vid – är dock hur denna

⁵⁰ Även Europadomstolen har behandlat umgängesintervall vid uppväxtplaceringar, se K.O. och V.M. mot Norge.

⁵¹ HFD 2017 ref. 40 (s. 5 f.), vår kursivering.

avvägning bör ”paketeras” (eller presenteras) för de inblandade aktörerna. En socialsekreterare beskrev återföreningsprincipen som något av en chimär i vissa ärenden, vilket även leder till en representationsproblematik i förhållande till främst vårdnadshavarna:

– Normen är återförening, praktiken är inte återförening. Åtminstone inte för mindre barn som placeras på grund av hemförhållanden.

– Men hur agerar man då under den tiden då i förhållande till föräldrarna som ändå tror kanske på återförening? För det säger man väl inte gärna till föräldrarna, att nu är det frågan om en uppväxtplacering, antar jag?

– Nej, det gör man inte. Man försöker övertala föräldrarna att det är för deras barns egna bästa, gör man. Man försöker få föräldrarna att acceptera beslutet. Och så kan man egentligen använda det, om de motsätter sig så kan man använda det mot dem. För då ser man inte sitt eget barns bästa, säger man. (*Socialsekreterare C*)

Citatet fångar på en och samma gång in två aspekter. För det första leder diskrepansen mellan teoretisk och praktisk målsättning till ett pedagogiskt dilemma – även om socialnämnden till både domstol och vårdnadshavare ska förmedla att återföreningsprincipen respekteras så måste socialsekreteraren undvika att i onödan ge vårdnadshavarna falska förhoppningar kring det förväntade utfallet. För det andra verkar det som att vårdnadshavare, delvis på grund av bristande transparens, kan hamna i en ”samtyckesfälla”. Initialt följs vårdplanen av föräldrarna – med återförening som mål. När någon återförening sedan inte sker översätts ”missförståndet” (eller oenigheten rörande återföreningsmålet) till bristande samarbete/samtycke, vilket i sig kan motivera fortsatt tvångsvård:

– Vad händer då om föräldrar följer det här? Om vi då inte tar missbrukssituationen, utan vi tar annan situation, du slår ungarna: ”okej, jag förstår, jag har gått i behandling, jag har gått i aggressionsbehandling, jag har gått i föräldrautbildning, jag har gått i ABC, trygghetsyrke, gått i egen terapi, kognitiv, jag bearbetar mina barndomstrauman [...] nu har det gått tre år, ni har sett övervakade umgängen, jag har följt allt det här”. Och varför upphör det inte då, vad händer då? Jo, vi får en grupp av människor som blir rättshaverister. (*Biträde B*)

Som nämnts ska socialnämnden kontinuerligt pröva om vården ska fortgå, och låta den upphöra när den inte längre behövs. I detta ingår i första hand en prövning mot vårdrekvisiten; bland dessa ryms som bekant även ett samtyckeskrav,⁵² som indirekt tilldelar samarbetsförmågan (eller -svårigheten)

⁵² 1 § andra stycket LVU.

en självständig rättslig betydelse, vilket flertalet respondenter vidgår. Det ovan intervjuade biträdet hyste en oro för att bristande legitimitet hos rättsprocessen post factum kunde generera "rättshaverister". Sådan "rättshaverism" kan dock även bli ett argument för fortsatt tvång.

När ett barn har varit placerat i samma familjehem under tre års tid är socialnämnden skyldig att överväga om det finns skäl att ansöka om en överflyttning av vårdnaden, från de biologiska föräldrarna till familjehemsföräldrarna.⁵³ Vid detta övervägande ska socialtjänsten särskilt beakta barnets och familjehemsföräldrarnas inställning till en vårdnadsöverflyttning, samt barnets relation till familjehemsföräldrarna och de biologiska föräldrarna.⁵⁴ Som redan har framgått av några citat ovan ligger i uppväxtplaceringen en idé om att barnet ska växa upp i familjehemmet. Att denna placeringsform är tänkt att utmynna i en vårdnadsöverflyttning framgick också i våra intervjuer:

– Tänker man att det här då leder fram till en vårdnadsöverflyttning på sikt? Är det målet?

– Precis, det är det. (*Socialsekreterare A*)

Vi fick även intrycket i intervjuerna att de i *avsnitt 3.2* diskuterade umgängesbegränsningarna tjänade som en signal till alla inblandade att placeringen på sikt var avsedd att utmynna i en vårdnadsöverflyttning:⁵⁵

– Jag menar att man bestämt sig redan i samband med ett omedelbart omhändertagande eller vid första ansökningen har man bestämt sig för en sän, då sker flera saker och det kan man nästan se faktiskt [...] att ungefär samtidigt som förvaltningsrätten [...] har fastställt ett sånt LVU så kommer en ansökan från socialtjänsthandläggaren till socialnämnden om en begränsning av umgänget. [...] och man för redan diskussioner, "när det har gått tre år så kommer vi vända oss till tingsrätten och ansöka om vårdnadsöverflytt". Och om du tittar då så händer det parallellt. (*Biträde B*)

4. Tematiska problematiseringar

Ovan har fenomenet uppväxtplacering relaterats till LVU-processens olika skeden utifrån respondenternas berättelser. Både bredare och djupare perspektiv än de rent deskriptiva har på sina ställen redan lyst igenom i intervjuutdragen. Vi kommer i detta avsnitt att samla ihop vissa kontroverser kring sådana teman som våra respondenter återkom till. Även om de naturligtvis inte kan tala för hela sina respektive yrkeskårer, finns det ett värde i att för

⁵³ 13 § LVU.

⁵⁴ 13 § fjärde stycket LVU.

⁵⁵ En sådan begränsning framkommer inte i vårdplanen utan sker genom ett separat och överklagbart nämndbeslut, se 14 § LVU.

första gången publicera relevanta aktörers mer kritiska synpunkter, med deras egna ord.

I *avsnitt 4.1* övervägs först om den praktik som utforskats i denna artikel bäst kan betecknas som en problematisk gråzon, eller om det snarare rör sig som en nödvändig frizon, som ger socialtjänsten den flexibilitet som ibland krävs för att främja barnets bästa. I *avsnitt 4.2* diskuteras sedan behovet – men även biverkningarna – av transparens beträffande uppväxtplaceringar. Med utgångspunkt i våra respondenter åsikter diskuteras slutligen, i *avsnitt 4.3*, huruvida fenomenet kan och bör regleras.

4.1 Gråzon eller frizon?

Uppväxtplaceringar har ett antal såväl praktiska som sociala förtjänster samtidigt som de präglas av rättsliga svagheter. Den mest framträdande faran är att ”placeringsformen” i ett tidigt stadium riskerar att bli självuppfyllande, genom att påverka utformningen av den följande tvångsvården:

– Det är väldigt väldigt svårt för barn som blir omhändertagna t.ex. på BB eller som spädbarn att få en anknytning någon annanstans, för det är naturligt att det barnet får en anknytning där barnet vistas. [...] För det innebär att då tar vi i princip de barnen från föräldrarna, det kommer kunna bli konsekvensen av det här. För de föräldrar som kanske har en svacka ... det kan vara en förälder som har psykos eller missbruk men som kommer ur det, men barnets anknytning, barnet kommer ju knyta an i ett familjehem och då är de föräldrarna borta. (*Biträde E*)

Även om upparbetad anknytning till familjehem (än så länge) inte godtas av domstolarna såsom skäl för fortsatt tvångsvård,⁵⁶ kan alltså bristande anknytning till de biologiska föräldrarna – som i sin tur kan föranledas av ett glest eller uteblivet umgänge – användas som ett argument mot att låta vården upphöra. Tekniskt sett är dessa olika saker, men i praktiken utgör de två sidor av samma mynt, då umgängesbegränsningar får såsom praktisk konsekvens att på en och samma gång stärka anknytningen till familjehemsföräldrarna och försvaga anknytningen till de biologiska föräldrarna. En domare uttryckte det så här:

– Jag hade ett LVU-mål, beredande av vård, där det var en klok och förnuftig bra mamma som hade god insyn och sådär. Och så frågade jag nämnden vilken tidsbegränsning vi talar om och då säger de en uppväxtplacering och jag höll på att trilla av stolen och jag tänkte att det inte var sant – de tänker ta hennes barn! Och det gjorde mig väldigt förvånad. Det är viktigt att man håller kvar anknytningen så att det är möjligt att låta vården upphöra,

⁵⁶ RÅ 1987 ref. 123, HFD 2012 ref. 35.

så att det inte blir ett argument i sig sen att det inte finns anknytning till de biologiska föräldrarna. (*Domare A*)

Europadomstolens kritik i M.L. mot Norge ger goda skäl för den skepticism som sistnämnda två respondenter uttryckt:

In so far as the applicant's daughter was placed in care when only nine days old and that very severe restrictions were placed on the applicant's contact rights when her daughter was in foster care, it could nonetheless not be overlooked that the applicant and her daughter were never given the opportunity to develop any real attachment. [...] The very limited extent of the contact rights was due to the Board having deemed [...] that the care order would be long-term, and the District Court also proceeded on that assumption.⁵⁷

Som framgått i *avsnitt 3.3* ovan ska socialtjänsten när ett barn har varit placerat i ett familjehem i tre år, överväga om vårdnaden om barnet formellt ska överflyttas till familjehemsföräldrarna. Har vårdnaden väl flyttats över, krävs inte längre de biologiska föräldrarnas samtycke till en adoption.⁵⁸ Av våra respondents utsagor har redan tydligt framgått att beslut om att ett barn ska uppväxtplaceras, som i sin tur medför ett begränsat umgänge, krattar gången för en vårdnadsöverflyttning och därmed ytterst kan möjliggöra en adoption mot de biologiska föräldrarnas vilja. Sammantaget för alltså fenomenet uppväxtplaceringar – i alla fall när sådana placeringar grundas på LVU – tankarna till en slags implicita eller oreglerade tvångsadoptioner. Det kan ifrågasättas hur denna ordning förhåller sig till Europadomstolens praxis rörande rätten till familjeliv.⁵⁹

Samtidigt har det i vårt intervjumaterial framträtt situationer där en hemflytt inte framstår som realistisk ens i det längre tidsperspektivet. I dessa fall blir anknytningen till familjehemmet central – inte bara för barnets trygghet, utan också för familjehemmets engagemang, vilja och åtagande över lång tid. Detta kan skapa fullt förståeliga incitament för socialtjänsten att just tala om och planera i termer av uppväxtplaceringar, åtminstone i undantagsfall.⁶⁰ *De lege ferenda* kunde också domare ge uttryck för att återföreningsprincipen inte alltid är realistisk – ”det är faktiskt inte så att alla kanske är lämpliga att ha barn” – vilket möjligen signalerade en förståelse för de svårigheter som socialsekreterarna ställs inför:

⁵⁷ M.L. mot Norge p. 91–92, se även Hernehult mot Norge.

⁵⁸ SOU 2015:71 s. 624 ff., SOU 2009:61 s. 138, Ds 2001:53, SOU 2000:77 s. 142, JU 1998-3585.

⁵⁹ M.L. mot Norge p. 91–92, se även Hernehult, Pedersen och andra samt Abdi Ibrahim – alla mot Norge.

⁶⁰ Jfr Hernehult mot Norge p. 62.

– [J]ag anser att man kanske måste tänka över om det alltid är så att det alltid är lämpligt att arbeta för en återförening med föräldrarna. Det kanske inte är det [...] Förarbetena har uttalat att det grundläggande är att barnet ska återförenas med föräldrarna även om det inte går. Där kan jag tycka att lagstiftningen kanske inte är helt realistisk i alla lägen. (*Domare C*)

4.2 Nyans och transparens

Att en oreglerad socialtjänstpraktik kan innebära faror för rättssäkerheten var något som de flesta respondenter framhöll, exempelvis en domare:

– [D]et farliga med sådana här begrepp är, och jag pratar gärna om begreppet, det är inte det. Men det finns ju alltid risk om något inte är definierat att beroende på vilken socialnämnd eller vilken socialsekreterare du pratar med, så kanske man har lite olika nivåer på det, och när man inte är tydlig med om man har samma syn på vad det här betyder så kanske man pratar förbi varann om vad man gör om detta. (*Domare D*)

Ett gängse villkor för en rättssäker process är att förfarandet är transparent. Vikten av tydlighet framhöll också socialsekreterarna – inte bara i relation till familjehemmen. På frågan huruvida uppgiften om uppväxtplacering ska kommuniceras till vårdnadshavare, svarade en socialsekreterare:

- Ja, det bör göras, annars lurar man dem från början. [...]
- Tänker man då, att det här i så fall leder fram till en vårdnadsöverflyttning på sikt, är det målet?
- Ja, precis, det är det.
- Och då är också familjehemsföräldrarna införstådda med det från början, eller?
- Ja. (*Socialsekreterare A*).

Dock var inte alla respondenter överens om att benämningen skulle användas som sådan, utan en medelväg, eller ett försiktigare språkbruk, kunde begagnas för att undvika missförstånd:

– När vi pratar med familjehemmen så måste man vara väldigt nyanserad i det man säger för att det handlar också om vilka motiv som de har till att vilja bli familjehem, och sådär. [...] Så att jag skulle inte använda uppväxtplacering när jag pratar med ett familjehem, utan man kan mer berätta om omständigheterna varför barnet behöver placeras och man kan tänka sig att det kan bli långvarigt, men också vara tydlig med att vi har ju att arbeta för återförening och de måste de ju vara medvetna om. (*Socialsekreterare B*)

Att det kunde vara riskfyllt att tala i termer av uppväxtplaceringar berodde, enligt flera socialsekreterare, dels på att det kunde försvåra arbetet med ett ordnat umgänge mellan barnet och de biologiska föräldrarna, dels på att ett

löfte om en sådan placering kunde föranleda framtida konflikter med familjehemsföräldrarna:

– [D]et kan försvåra umgängessituationen utifrån att föräldern kan vara bitter, arg. Att det går ut över umgänget med barnet så man får försöka där så att det blir så bra som möjligt. [...] Ibland kanske det behövs övervakade umgängen. För att det inte ska gå överstyr, att föräldern också tar ut sin ilska på barnet som är oskyldigt. (*Socialsekreterare A*)

– [E]n källa till konflikter har ju oftast varit att familjehemssekreterare som jobbar mot familjehem kanske lovar det här för att kunna hitta folk som ska ta hand om [...] ”det här barnet kommer aldrig att återförenas med sina föräldrar ...” Så det pratas om uppväxtplaceringar, ja, och det kan bli en källa för konflikt eftersom den dagen föräldern begär att vården ska upphöra, så sitter man där att behöva dra igång en process där alla blir indragna. (*Socialsekreterare C*)

Även på biträdessidan framfördes att man, av flera skäl, aldrig bör ”utlova” en uppväxtplacering, även om sådana utfästelser möjligen kan skapa en starkare anknytning mellan barnet och familjehemsföräldrarna. Ett biträde uttryckte att det tvärtom låg i uppdraget att förbereda familjehemmet på vårdnadshavarnas aktiva involvering under placeringstiden:

– [O]m man ser att [...] det är en uppväxtplacering så är det kanske så att man tar barnet till sig på ett helt annat sätt vilket kanske i förlängningen blir bättre för barnet. Men samtidigt så är det ju så att vi vet ju inte hur föräldrarna utvecklas och vi kan ju inte sno barn. Jag tycker att det är bekymmersamt ... jag tror också att man måste kanske vara ännu tydligare med familjehem och tydligheten kring vad de här uppdragen innebär. Familjehemmen har ju en skyldighet att arbeta också med ... inte bara barnet utan också med de här föräldrarna och se till att de får umgänge, att bereda bioföräldern en plats i det här barnets liv och det är klart det är ju jättetufft om man har ett nyfött barn som är gulligt som man knyter an och vill att det ska involveras i familjen och så kanske det finns en missbrukare eller en psykiskt sjuk eller en förståndshandikappad mamma som ska få plats i det här. Det är klart att blir det inte tydligt från socialnämndens sida så tror jag att det blir jättesvårt. (*Biträde E*)

På frågan hur det kan yttra sig, att man frångår återförening som mål, svarade ett biträde:

– Som sagt så är min känsla mer att det glunkas i kulisserna. Att det inte är någonting som man pratar tydligt om. Det är lite som när läkaren som tror att den var tydlig med dödsbeskedet, men har egentligen bara pratat runt grejerna så att patienten inte har fattat. Det är inget beslut man får, det är ingenting som står tydligt angivet i någon utredning, utan det är någonting som man kanske fick höra efter en förhandling eller i en paus. (*Biträde C*)

Biträdena var överlag, utifrån risken för rättslig otydlighet och oförutsebarhet i LVU-processen, relativt mer skeptiska mot frånvaron av rättslig reglering:

– Det finns ju inte, i lagen finns det ju inte. Det är ett tyckande.

- Är det något som händer mellan raderna då?
- Mm, och som du inte kan angripa. (*Biträde B*)

Även domare höll med om att vid begagnande av rättsligt oreglerade åtgärder finns risk för att nödvändig information uteblir och kommunikation försvåras. För att öka transparensen för alla inblandade, hade en domare som rutin att särskilt fråga om detta:

- Nu för tiden frågar jag alltid nämnden, för jag tycker att alla parter ska veta vad vi pratar om, om vi pratar om en uppväxtplacering eller om nämnden kan se en tidsbegränsning och under hur lång tid vården skulle behöva bestå, men det är när man bereder barn så brukar jag fråga om det. Om det finns förutsättningar så tycker jag att man självklart måste verka för att anknytningen med föräldrarna kvarstår... (*Domare A*)

En sådan mer transparent rutin kan å ena sidan legitimera institutet och bidra till att praktiken kvasi-formaliseras. Å andra sidan visade sammanhanget i vilket ovanstående citat förekom, att frågorna föranleddes av att domaren i det enskilda fallet ifrågasatte lämpligheten i den tilltänkta uppväxtplaceringen, och att dessa då ingick som ett led i domstolens kontroll av socialtjänsten.

4.3 Regleringsbehov?

Vi har ovan hävdad att uppväxtplaceringar inte ”finns”, samtidigt som alla intervjuade yrkeskategorier sagt sig vara bekanta med fenomenet. Att uppväxtplaceringar i praktiken förekommer visas även av en enkel slagning i *JP Infonet* där sökordet ”uppväxtplacering” gav utslag i samtliga rättsliga instanser.⁶¹ I dessa domar omnämns ordet högst summariskt, utan närmare analys av domstolen. Nedan illustreras några typiska uttryckssätt:

Vidare framgår det att [vårdnadshavarna] inte samtycker till vårdplanen, utan att deras samtycke till insatser är villkorat av att placeringen utanför hemmet inte ska vara en uppväxtplacering.⁶²

Även om det är fråga om en uppväxtplacering är utgångspunkten att [barnet] har ett behov av umgänge med [modern]. Omständigheten att umgänget inte är ett led i en återförening kan dock påverka intensiteten i och formerna för umgänget.⁶³

⁶¹ Förvaltningsrätterna: 158 domar/beslut (för sökbara åren 2010–2021). Kamrarrätterna: 134 domar/beslut (för sökbara år på JP infonet 2004–2021). HFD: 3 domar/beslut (2011–2017).

⁶² Förvaltningsrätten i Uppsala, mål nr 903-20.

⁶³ Förvaltningsrätten i Karlstad, mål nr 5298-20.

Att det finns en praktik av det här slaget ger i sig principiellt goda skäl för å ena sidan en tydlig rättslig reglering, eller å andra sidan en kodifiering av en praktik som enligt socialtjänsten på det stora hela fungerar. Ytterligare påtalades planerings- och förutsebarhetsskäl av våra respondenter:

– Det borde ju absolut finnas reglerat, inte minst för att även om man kanske kan se att här kommer det nog aldrig vara lämpligt med en återförening, så kan det väl ändå finnas en poäng i att ha en plan för hur ett eventuellt umgänge eller någon slags kontakt med föräldern ska se ut. (*Biträde C*)

Socialsekreterarna var mer tveksamma till en formalisering, utan ansåg att en oregerad zon i vissa fall behövs för dessa beslut. En socialsekreterare framhöll också att det med formaliserade beslut skulle följa en risk att man ”stämplade” föräldrar som odugliga för all framtid, trots att de kanske hade en potential att utveckla fungerande föräldraförmågor:

– Problemet som jag kan se är ju att, som just när det kommer till att någonting regleras så finns det ju just den risken liksom att folk hamnar i det facket trots att de kanske inte ska vara där [...] när man gör det till lagstiftning så finns det den här liksom permanenta risken som man kanske inte behöver ha egentligen [...] om man ska vara lite så filosofisk, för det säger ju någonting om mänsklig natur i sådana fall. För då säger vi ju liksom att ... vi lägger i lagstiftningen att vissa människor inte kan förändras. (*Socialsekreterare D*)

5. Avslutning

Företeelsen uppväxtplacering är svårbedömbär. Å ena sidan kan man anföra argument för att sådana placeringar inte är i överensstämmelse med gällande regelverk, inte beaktar grundläggande krav på rättssäkerhet och legalitet, och därför inte ska tillåtas – eller i vart fall bör bli föremål för reglering med klara förutsättningar.⁶⁴

Att socialtjänsten, utan vare sig lagstöd eller formaliserade beslut, bestämmer sig för att ett tvångsvårdat barn aldrig ska flytta hem till sina biologiska föräldrar – och därför slutar verka för en återförening – fångar dock endast delar av den problematik som beskrivits i denna artikel. Därutöver påminns vi om att informellt beslutsfattande automatiskt hamnar utanför domstolarnas kontroll – allt de kan göra är att ”markera” i domskälen, utan bindande verkan för socialtjänsten. I praktiken kan detta se ut så här (i ett avgörande där domstolen beslutade att vården skulle fortgå):

⁶⁴ Jfr även *Hernehult mot Norge* (brott mot umgängesrätten och bristande motivering av ingripande), *Abdi Ibrahim mot Norge* (undermåligt beslutsfattande inför separation av föräldrar och barn), *K.O. och V.M. mot Norge* (uppväxtplacering utan beaktande av barnets bästa).

Det ska emellertid poängteras vikten av att [A] får möjlighet att bibehålla den anknytning hon har till [B] samt att visa att det inte föreligger någon sådan anknytningsproblematik som nämnden gör gällande, varför det är av vikt att nämnden fortlöpande utvärderar frekvens och intensitet i umgänget.⁶⁵

Ifall uppväxtplaceringar såsom fenomen kan anses ersätta eller motsvara tvångsadoptioner är det en sanning med modifikation att vi i Sverige inte ”har” tvångsadoptioner; rättssystemet och därmed rättssamhället ser dem helt enkelt inte.

Europadomstolen har särskilt tagit fasta på att beteckningar såsom ”långsiktig” eller ”permanent” får betydelse för vilken rättslig kontroll som domstolen ska utöva över beslutsmyndigheten. Ingripanden ska i dessa fall inte bara domstolsprövas, utan nagelfaras:

The domestic authorities, including the County Social Welfare Board [...], already at that time had taken the position that the placement would be long-term [...] thereby cementing the situation already at the very outset, in particular through a very strict visiting regime. The City Court’s judgment at that time had not reflected the special nature of conclusions that a placement in care would be long-term, where a conclusion to that effect entails consequences as stated above. That having been the case, it was particularly incumbent on the Board and the City Court to carry out a thorough assessment in 2014 and 2015, respectively, in the course of the proceedings on the applicant’s request to have the care order lifted.⁶⁶

Å andra sidan kan man också förstå denna informella praktik som socialtjänstens svar på en reglering och rättslig konstruktion som inte upplevs i tillräcklig utsträckning ta hänsyn till barnets eller den unges långsiktiga behov av kontinuerlig vård.⁶⁷

Dessa motstående perspektiv återspeglar den spänning som finns mellan att garantera rättssäkra bedömningar utifrån en rättslig logik om tillräckliga bevis i en processram och den unges behov av vård utifrån en behandlingslogik som bygger på långsiktig kontinuitet. Kort sagt ett kanske ofrånkomligt dilemma mellan en rättslig normrationalitet och en social och terapeutisk

⁶⁵ Förvaltningsrätten i Växjö, mål nr 2180-20.

⁶⁶ A.S. mot Norge p. 63.

⁶⁷ Vi noterar dock att Europadomstolen erkänt sociala myndigheters diskretion vid beredande av vård, och dit tillhörande minskning av domstolskontroll. Emellertid tillerkänner domstolen inte sociala myndigheter någon sådan diskretion vid efterföljande ytterligare inskränkningar i familjelivet eller rättsskyddet, se *Hernehult mot Norge*.

logik, som inblandade har att förhålla sig till utifrån sina respektive professioner.⁶⁸

I litteraturen om den svenska barnavården har detta spänningsförhållande karaktäriserats som en (risk för) juridifiering i olika avseenden, dvs. att socialsekreterarna i egenskap av beslutsfattare i hög grad påverkas av rättssystemets krav på bevis och liknande.⁶⁹ Det kan innebära en situation där argumentationen anpassas till den rättsliga logiken, men också att den egna (terapeutiska) logiken betonas om lag och social praktik upplevs inte överensstämmande. Detta kan i sig grundas i en risk för sammanblandning mellan barns behov och barns rätt, eller rättvisa och välfärd.⁷⁰ Ett biträde uttryckte saken på detta sätt:

– LVU i allmänhet har ju verkligen karaktären av att vara ett ickejuridik-område som man har liksom pressat in i domstolssfären på väldigt många sätt. Jag vet inte hur jag ska formulera det på ett mer tydligt sätt. Det är uppenbart att socialt arbete har en historia att ligga helt utanför den juridiska sfären och så har man steg för steg de senaste 50–60 åren mer eller mindre tryckt in det i en domstolsfär, eller juridifierat det [...] Det kan säkert finnas fördelar med att man hade formaliserat [uppväxtplaceringar] på något sätt, jag har lite svårt att se hur det skulle se ut. Vad ska man säga? "Socialtjänsten får inte göra en långsiktig bedömning." Jag vet inte riktigt hur det skulle se ut. Om jag ska vara väldigt idealistisk så hade jag väl sagt "absolut, det är fruktansvärt att man får göra på det här sättet, det är klart att vi måste ha rättssäkerhetsgarantier och rätten till domstolsprövning och skicka JO på dem osv.", men jag vet inte hur det skulle se ut i praktiken att göra på något annat sätt. (*Biträde D*)

Denna tendens är dock långtifrån enkelriktad, utan som vi lyft fram finns det också en omvänd mekanism, på så sätt att även domarna kan bli fångna i en, låt säga, motsvarande 'socioinomisering' i det rättsliga beslutsfattandet. Båda professionerna befinner sig inom olika logiker, som delvis överlappar varandra i en gråzon eller frizon, beroende på hur man väljer att se det.

Vi har för egen del förståelse för de ofta mycket svåra överväganden som ligger till grund för socialtjänstens "beslut" att ett barn ska uppväxtplaceras; precis som en domare uttryckte saken är familjeåterförening kanske inte *alltid* ett realistiskt mål. Men under vilka förutsättningar ska denna målbild

⁶⁸ Jfr beträffande annan tvångslagstiftning, Maritha Jacobsson, "Terapeutens rätt – rättslig och terapeutisk logik i domstolsförhandlingar", Umeå universitet, 2006; Lena Eriksson, "Att visa upp en patient – utsagor och bedömningar vid beslut om tvångsvård, Retfaerd (3) 2017 s. 151 ff.

⁶⁹ Om denna problematik ur socialtjänstens synvinkel, se Lina Ponnert, Mellan klient och rättssystem: tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterarens perspektiv, 2007. Se också Lina Ponnert & Kerstin Svensson, Socionomen i myndigheten: att göra gott, göra rätt och göra nytta, 2019, samt, för en rättssociologisk analys, Ingela Kåhl, Socialarbetarkåren: den lindansande professionen, 1995.

⁷⁰ Om 'inflation i argumentation' resp. 'inflation i relation', se Ponnert 2007 s. 261.

överges? Det är för oss tydligt att denna fråga, inte minst av likabehandlings-skäl, måste hanteras på ett ordnat sätt – inte som en informell praktik hos landets alla socialtjänster. Ett alternativ vore att tillgripa lagstiftning, kräva formaliserade beslut och låta dessa domstolsprövas. Ett annat alternativ vore att låta domstolens prövning vid beredande av vård (samt överklagade beslut om fortsatt vård) också omfatta den vårdplan som socialtjänsten ska redovisa. Viktigast av allt är dock att hittillsvarande tabu om uppväxtplaceringar utmanas och att frågan dryftas i den offentliga diskussionen.

